

Algarven suomalaiset ovat monipaikka-asumisen tiennäyttäjiä

Sirpa Uimonen

Suomessa on viime aikoina keskusteltu paljon kausi- ja monipaikka-asumisesta. Teknologian kehityksen myötä ihmisten työskentelyn, seurustelun ja arkielämän riippuvuus paikasta ja ajasta on dramaattisesti vähentynyt. Tämä kehitys sai lisää vauhtia pandemian aikana. Vaikka viralliset asuinpaikat keskittyvät yhä enemmän isoihin kaupunkeihin kotimaassa, kausittaiset asuinpaikat sijoittuvat laajalle alueelle niin kotimaassa kuin maan rajojen ulkopuolelle.

Väitöstutkimusteni perusteella Algarvessa osan vuotta asuvat suomalaiset ovat edelläkävijöitä siinä, miten eläminen järjestetään tulevaisuudessa useiden kotien kesken. Tavaroiden ja ylipäättään materiaalin merkitys vähenee ja vastapainoksi palveluiden merkitys korostuu. Elämänkaari jakautuu eri elämänvaiheisiin. Kun siirrytään uuteen elämänvaiheeseen vaikkapa lasten muuttaessa pois kotoa tai eläkkeelle siirtymisen ajankohtana, omaa elämisen tapaa pohditaan. Moni seniori pitää itseään 10 vuotta kronologista ikäänsä nuorempana. Syystäkin, sillä ihmiset elävät yhä pidempään yhä terveempinä niin fyysiseltä kunnoltaan, henkiseltä terveydeltään kuin myös älyllisesti. Kronologinen ikä menettää merkitystään. Ihmisten kanssakäymisessä samanhenkisten seura tulee ikää tärkeämmiksi.

Seuraavassa esittelen tarkemmin johtopäätöksiäni tutkimuksistani Algarven suomalaisten keskuudessa. Haastattelut olivat osa väitöstutkimustani (Uimonen, 2019). Kulutusmenokyselyn (Uimonen, 2020) tein Algarven yliopiston toimeksiannosta.

Seurustelua kodin ulkopuolella

Suomalaisten ulkomailla olevan kakkoskodin merkitys on aivan erilainen kuin kotimaisen kesämökin. Tyypillinen suomalainen kesämökin asukas toisintaa perinteistä maaseudun elämäntyyliä kaikkine siihen liittyvine puuhineen.

Kesämökillä liikunnallisuus on ollut ensisijaisesti mökin ja sen ympäristön huoltoa, korjausta ja arvon ylläpitoa. (Alasuutari & Alasuutari, 2010; Ingström, 2014, s. 154, s. 167; Pitkänen, 2011, s. 66) Algarven suomalaisten fyysiset uurastukset kohdistuivat oman fyysisen, henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Yhdessä toisten ihmisten kanssa he nauttivat auringosta, valosta, lämmöstä ja maisemasta. He myös urheilivat, ulkoilivat ja kävivät konserteissa, kahviloissa ja ravintoloissa yhdessä. Kun seurustelu toisten ihmisten kanssa tapahtuu kodin ulkopuolella, kenenkään ei tarvitse huolehtia tarjoilun järjestämisestä taikka huolestua kotinsa siisteydestä muiden silmissä. Algarven koti on yksityinen tila, jonne läheiset pääsivät verkkoyhteyksien kautta.

Palvelullistuminen

Tutkimukseni mukaan suomalaista kotia sisustettiin tavaroilla, aineettomilla asioilla ja virtuaalisesti. Algarven kodissa materian merkitys haluttiin sen sijaan häivyttää – oli sitten kyse asunnosta, autosta, huonekaluista tai vaatteista.

Asumisen järjestäminen palveluiden avulla häivyttää tarvetta omistaa. Vuokralla asuminen ja auton vuokraaminen ovat helppoja ja nopeita tapoja toteuttaa asuminen ja liikkuminen. Elämäntilanteen tai mieltymysten muuttuessa Algarven kodin voi pakata muutamaan matkalaukkuun. Useimmat Algarven suomalaiset — jopa vuosikymmeniä Algarvessa asuneet — mieluummin vuokrasivat auton kuin hankkivat omistauton. Kulutusmenokyselyni (Uimonen, 2020) perusteella auton vuokraaminen oli omistauton yleisempää, jos asuminen Algarvessa oli vuosittain 8 kuukautta tai alle sen.

Pitkään Algarvessa asuneet ja asuntonsa omistavat haastateltavat olivat ajan myötä sisustaneet itse kotinsa. Tavarat oli ostettu lähes pelkästään paikallisesti, eikä tuotu isoa muuttokuormaa Suomesta. Tämä on tunnusomaista kosmopoliiteille: tavaroiden merkitystä arvioidaan paikkakohtaisesti ja tarpeellisuuden mukaan eikä niitä mielellään kuljetella paikasta toiseen (Bardhi, Eckhardt ym., 2012, s. 252). Kosmopoliitit kuluttajat korvaavat tavarat käytännöllä (mt., 519). Tämä tarkoittaa, että omaan suomalaiseen tapaan ja omaan elämäntyyliin kuuluvat käytännöt on helpompi pakata mukaan kuin vaikkapa Artekin kalusteet.

Mukavuuden uudet kerrostumat

Monipaikkaisen elämisen lähtökohtana on oman elämäntavan jakaminen kotien välillä. Minun haastattelemani suomalaiset kertoivat elävänsä ihan tavallista arkielämää Algarven kodissaan. Toiminnallisuudeltaan he halusivat Algarven-kodin olevan yhtä hyvin varusteltu kuin Suomen-kodin. Niinpä kodit Suomessa ja Algarvessa eivät poikenneet toisistaan arjen käytäntöjen osalta.

Tämän päivän ihmisille mukavuus ei tarkoita enää pelkästään rentoutumista, pehmeitä huonekaluja, toimivia kodinkoneita, lämmintä vettä tai miellyttävää kylpyhuonetta. Uudet mukavuusodotukset ovat abstrakteja vaatimuksia ajan hallinnasta, oman elämän rytmittämisestä ympäristön kanssa ja halu ottaa oma elämä omaan kontrolliin. Niinpä mukavuuden uusiin kerrostumiin (Rybczynski, 1988, s. 230) ei ensisijaisesti tarvita uutta materiaa, vaan uudenlaisia systeemejä ja niiden ohjelmointia. Rybczynskin mukaan mukavuus koostuu useista elementeistä, jotka ovat tulleet historian saatossa yksi kerrallaan osaksi mukavuuden käsitettä. Se on kuin sipuli, johon kasvaa aina uusi kerros niin, että entiset kerrokset jäävät osaksi mukavuuskokonaisuutta. Ihmisten käytäntöihin liittyvä ajan, aikataulujen ja tekemisten hallinta tai sellaisen toive ovat uudenlaisia mukavuuden vaatimuksia. Ihmiset ovat yhä tiukemmin sidoksissa toisten ihmisten, asioiden ja organisaatioiden verkostoon niin ajallisesti kuin paikallisesti (Giddens, 2013, s. 27). Esimerkiksi tietoliikenne, sähkönsiirto, tavaravirrat ja matkustaminen liikkuvat maasta toiseen monimutkaisten verkostojen avulla.

Nämä odotukset tulivat selvästi esiin Algarveen osaksi vuotta muuttaneiden suomalaisten keskuudessa. Heidän on pitänyt mennä Algarveen asti perustamaan kodin tuntu riippumattomuuden ja vapaudentunteen varaan. Portugalin auringon alla mukavuus kodin tunnun osana on rajoitteista, velvoitteista ja aikatauluista vapaa itsemääräämisoikeus!

Uusi elämänvaihe

Ihmiset joutuvat elämänsä aikana tekemään uusia aloituksia, esimerkiksi vaihtamaan uraa ja ammattia tai kohtaamaan läheisen ihmisen poismenon. Algarveen oli tultu nauttimaan paitsi työelämän jälkeisestä vapaudesta myös parisuhteen uudistamisesta tai uudesta parisuhteesta. Joillekin Suomea selvästi edullisemmat elinkustannukset (Eurostat, 2019) antoivat mahdollisuuden jättäytyä pois työelämästä ennen eläkeikää.

Osalla oli kokemusta henkilökohtaisesta ahdingosta. Tällaisia olivat läheisen kuolema, itselle tai puolisolle sattunut onnettomuus tai sairaus, jonka takia he joutuivat varhaisella iällä jäämään sairaseläkkeelle. Joillekin oli tapahtunut taloudellisia romahduksia konkurssin tai oikeusprosessin jälkeen. Vasta muutto toiseen maahan mahdollisti kunnollisen irtioton entisestä elämänvaiheesta.

Algarveen oli selvästikin tultu ensisijaisesti nauttimaan elämisestä velvoitteista ja puitteista vapaana. Merkille pantavaa Algarven suomalaisten keskuudessa oli sanaton sopimus esittäytymiskäytännöstä. Kun uusi henkilö esittäytyy, ei ole soveliasta kysyä titteliä, arvoasemaa tai edes entistä työnantajaa. Täällä ensisijalla ovat Matit, Kaijat, Ristot ja Mervit. Kyllä työelämän

asioita puidaan myöhemmin golfkentillä, patikkaretkillä, korttipelin jälkeen, kirjapiirissä, käsityökerhossa ja lounailla.

Valitaan itselle sopiva asuinpaikka

Sanotaan, että nykyajan maasta toiseen liikkuvat ihmiset ankkuroituvat useisiin paikkoihin eivätkä enää juuru yhteen paikkakuntaan (Bauman, 2011, s. 429; Blunt & Dowling, 2006, s. 199; Gustafson, 2006, s. 26). Ankkurin voi halutessaan nostaa ja heittää uuteen veteen.

Maantieteellisillä etäisyyksillä ei ole enää merkitystä, kun verkkosovellusten avulla opiskellaan, pidetään työ- tai perheneuvotteluja, osallistutaan urheilureeneihin, keskustellaan sekä vaihdetaan valokuvia ja videoita lasten, lastenlasten ja ystävien kanssa. Suomalaista identiteettiä ja yhteydenpitoa läheisiin ihmisiin pystyy helposti ylläpitämään sähköisten verkkopalveluiden avulla. Halutessa suomalaisia televisio- ja radio-ohjelmia voi hyvin katsoa ja kuunnella tuhansien kilometrien päässä Suomesta. Suoratoistopalvelut (*VOD, video on demand*) mahdollistavat vapauden valita itselle sopivan katsomisajankohdankin.

Talviseksi asuinpaikaksi Algarve on valikoitunut miellyttävän ilmaston, talven valoisuuden, hyvien ulkoilma-aktiiviteettien, erinomaisen ja erittäin edullisen ravintola- ja kahvilatarjonnan sekä edullisten asumiskustannusten perusteella. Lisäksi monet suomalaiset ovat mieltyneet portugalilaisten kanssaihmiä kunnioittavaan ja kohteliaaseen käyttäytymiseen. Suurin osa viettää kesän valoisassa ja vihreässä Suomessa läheisiä ihmisiä tavaten. Molempien maiden parhaimmat puolet valjastetaan oman elämän nautinnoksi.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. & Alasuutari, M. (2010). *Mökkihulluus. Vapaa-ajan asumisen taika ja taito*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Bardhi, F., Eckhardt, G. M. & Arnould, E. J. (2012). Liquid relationship to possessions. *Journal of Consumer Research*, 39(October), pp. 510-529.
- Bauman, Z. (2011). Migration and identities in the globalized world. *Philosophy and social criticism*, 37(4), pp. 425-435.
- Blunt, A. & Dowling, R. (2006). *Home*. London, New York: Routledge.
- Eurostat. (2019). https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Comparative_price_levels_of_consumer_goods_and_services
- Giddens, A. (2013). *The consequences of modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Gustafson, P. (2006). Place attachment and mobility. In: N. McIntyre, D. Williams and K. Mchugh, eds, *Multiple Dwelling and Tourism: Negotiating Place, Home and Identity*. Wallingford, GB: CAB International, pp. 17-32.
- Ingström, P. (2014). *Tunteilla on tilansa. Kirjoituksia kodeista*. Helsinki: Schildt & Söderströms.
- Pitkänen, K. (2011). *Mökkimaisema muutoksessa. Kulttuurimaantieteellinen näkökulma mökkeilyyn*. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Rybczynski, W. (1988). *Home: A short history of an idea*. London: Heinemann.

- Uimonen, S. (2019). *Toimivasta tilasta mielenrauhan tyyssijaan. Kulttuurinen kuluttajatutkimus kodin tunnun jäsentymisestä merkityskokonaisuudeksi pääasiallisessa kodissa ja kakkoskodissa.* [väitöskija, Helsingin yliopisto]. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/299701/TOIMIVAS.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Uimonen, S. (2020). *The consumer expenditure of the second home tourists: The case of Finns in the Algarve.* Research paper edn. Faro: University of Algarve